

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania A. K.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji
o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 lipca 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. akt III AUa 146/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 16 sierpnia 2023 r. - na skutek apelacji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie (dalej jako organ emerytalny) od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 16 grudnia 2021 r., którym zmieniono obie decyzje organu emerytalnego z dnia 2 czerwca 2017 r. ponownie ustalające wysokość emerytury policyjnej i renty inwalidzkiej ubezpieczonego A. K. i przyznano ubezpieczonemu prawo do przeliczenia emerytury policyjnej oraz policyjnej renty inwalidzkiej od dnia 1 października 2017 r. z pominięciem art. 15c i 22a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy

Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1280, dalej ustawa zaopatrzeniowa) - zmienił zaskarżony wyrok w części w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu emerytalnego ponownie ustalającej od dnia 1 października 2017 r. wysokość jego renty inwalidzkiej na podstawie art. 22a w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej oraz zasądził od ubezpieczonego na rzecz organu emerytalnego kwotę 180 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 24 sierpnia 2023 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt 1), w pozostałej części oddalił apelację (pkt 2) oraz zasądził od ubezpieczonego na rzecz organu emerytalnego kwotę 240 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się niniejszego postanowienia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego (pkt 3).

Sąd Apelacyjny, po uzupełnieniu materiału dowodowego stwierdził, że Sąd pierwszej instancji ocenił zeznania ubezpieczonego w sposób dowolny, pomijając treść dokumentów zgromadzonych w jego aktach osobowych, w zestawieniu z którymi zeznania ubezpieczonego co do zakresu i rodzaju wykonywanych przez niego obowiązków służbowych okazały się wybiórczym przedstawianiem jedynie niektórych informacji i zaprzeczaniem treściom, stawiającym go w negatywnym świetle. Tymczasem z dokumentów tych, w szczególności z opinii służbowych, notatek urzędowych, protokołu z komisyjnego wyjaśniania zasadności odwołania ubezpieczonego od opinii służbowej oraz z pism sporządzanych przez niego samego wynika jednoznacznie, że w spornym okresie od dnia 1 lipca 1970 r. do dnia 31 maja 1988 r. prowadził on pracę operacyjną, pozyskiwał osobowe źródła informacji i z nimi współpracował (wykazując się umiejętnością „wchodzenia” w różne środowiska i pozyskiwania interesujących służbę informacji). Pracę z osobowymi źródłami informacji kontynuował także podczas służby w Wydziale Paszportów, zaś w samym Wydziale Paszportów jego obowiązki nie ograniczały się jedynie do technicznego przyjmowania i wydawania dokumentów, lecz to on

opiniował wnioski, prowadził rozmowy z osobami ubiegającymi się o paszport oraz brał udział w podejmowaniu decyzji co do wydania paszportów. Podejmując służbę w strukturach aparatu bezpieczeństwa ubezpieczony brał udział w stosownych szkoleniach w celu podnoszenia swoich kwalifikacji związanych z pełnioną służbą. Kolejno powierzano mu stanowiska młodszego oficera operacyjnego SB, inspektora i starszego inspektora Wydziału Paszportów. W spornym okresie służbę pełnił w Referacie ds. Bezpieczeństwa, a następnie w Wydziale Paszportów - cały czas wykonując pracę operacyjną, współpracując i pozyskując osobowe źródła informacji, pozyskując informacje będące w zainteresowaniu służby bezpieczeństwa. Nadto w ramach pracy w Wydziale Paszportów opiniował wnioski i brał udział w decydowaniu komu i kiedy wydać paszport, był postrzegany jako osoba, która „załatwi każdą sprawę”.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny nie miał wątpliwości, że pełniąc służbę w spornym okresie ubezpieczony naruszał prawa i wolności innych osób w związku z realizowaniem czynności operacyjnych z osobowymi źródłami informacji, pozyskiwaniem takich współpracowników, inwigilowaniem różnych środowisk i pozyskiwaniem informacji interesujących służby bezpieczeństwa, wykonywaniem działań naruszających prawo do prywatności, równości, swobody podróżowania i opuszczania granic kraju, za co był nagradzany i awansowany. Tym samym pełnił w spornym okresie „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, o której mowa w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej i to w rozumieniu, jakie temu pojęciu nadała uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20 (OSNP 2021 nr 3, poz. 28), a więc nie tyle przez samą przynależność do jednostek wskazanych w tym przepisie, co przez konkretne, charakterystyczne dla ówczesnego ustroju PRL działania i zachowania, których nie sposób zaaprobować w kontekście podstawowych praw i wolności obywatelskich. Wobec powyższego zasadne było ponowne ustalenie przez organ emerytalny inwalidzkiej renty ubezpieczonego z uwzględnieniem art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 16 czerwca 2021 r., P 10/20 (OTK-A 2021/40), za zgodny z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. O nienaruszeniu zasady *ne bis in idem* przesądza fakt, że wprowadzona ustawą z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu

emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r., poz. 2270) regulacja art. 22a jest pierwszą, która obniża świadczenia rentowe z przyczyn wskazanych w projekcie ustawy.

Ubezpieczony zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w jego punkcie 1, tj. w zakresie oddalenia odwołania od decyzji dotyczącej ponownego ustalenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej, wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i jego zmianę w tej części przez uwzględnienie odwołania w zakresie renty inwalidzkiej, względnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w zaskarżonej części temu Sądowi do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie prawa materialnego i przepisów postępowania, mających wpływ na rozstrzygnięcie, a to:

1) art. 233 § 1 w związku z art. 227 k.p.c., przez dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego i niewyciągnięcie prawidłowych wniosków z zeznań skarżącego oraz z jego akt osobowych IPN i niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy ustalenie, że: a) czynności służbowe skarżącego miały na celu naruszenie podstawowych praw i wolności człowieka w rozumieniu wskazanym w uchwale III UZP 1/20 i stanowiły wyraz jego współpracy na rzecz totalitarnego państwa podczas, gdy z materiału dowodowego wynika, że działania skarżącego były typowymi działaniami administracyjnymi, wykonywanymi w zakresie szeroko rozumianego postępowania paszportowego i prawa celno-dewizowego w okresie, w którym wykonywał swoje obowiązki pracownicze; b) skarżący wykonywał pracę operacyjną, pozyskiwał osobowe źródła informacji i z nimi współpracował chociaż z jego zeznań wynikał dokładny zakres jego zadań, a podejmowane przez niego czynności nie polegały na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, kościołów i związków wyznaniowych ani nie były związane z łamaniem praw człowieka, w szczególności prawa do wolności słowa i zgromadzeń, prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli, jak również nie

były działaniem na rzecz państwa totalitarnego, lecz zwykłymi czynnościami administracyjnymi związanymi z rodzajem wykonywanej przez niego się pracy;

2) art. 233 § 1 w związku z art. 231 k.p.c., przez dokonanie dowolnej oceny materiału dowodowego, w szczególności przez niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy ustalenie, że zakres działań skarżącego polegał na ogólnie przyjętym działaniu na rzecz państwa totalitarnego, naruszając prawa i wolności człowieka i obywatela w związku z realizowaniem czynności operacyjnych z osobowymi źródłami informacji, pozyskiwaniem takich współpracowników, inwigilowaniem różnych środowisk i pozyskiwaniem informacji interesujących służby bezpieczeństwa, wykonywaniem zadań naruszających prawo do prywatności, równości, swobody podróżowania i opuszczania granic kraju w sytuacji, gdy z prawidłowej analizy zgromadzonego materiału dowodowego wynika, iż skarżący wykonywał pracę administracyjną w zakresie powierzonych mu obowiązków, nigdy nie naruszał praw i wolności człowieka, nie pozyskiwał osobowych źródeł informacji, nie inwigilował jakichkolwiek społeczności, czy grup społecznych, nie naruszał prawa do prywatności i innych wskazywanych przez Sąd Apelacyjny;

3) art. 386 § 1 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało zmianą wyroku Sądu Okręgowego i oddaleniem odwołania w zakresie renty inwalidzkiej w sytuacji, gdy prawidłowa ocena stanu faktycznego winna prowadzić do przyjęcia, że odwołanie w tym zakresie jest uzasadnione;

4) art. 379 pkt 4 k.p.c., przez jego niezastosowanie i dopuszczenie do orzekania w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym sędziego sprawozdawcy, przez co skład Sądu był nienależycie obsadzony, a nadto w składzie orzekającym brał udział sędzia, który winien być wyłączony z orzekania z mocy ustawy, wobec nieprawidłowego mianowania go, co bezpośrednio wpłynęło na nieważność postępowania i spowodowało pozbawienie skarżącego prawa do renty inwalidzkiej w pełnej wysokości;

5) art. 8 ust. 1 i 2 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 13b ust. 1 w związku z art. 15c w związku z art. 13b ust. 1 w związku z art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, przez niedokonanie kontroli konstytucyjności tych przepisów, mimo że Sąd Apelacyjny był obowiązany do tego w ramach ustalania,

który przepis obowiązującego prawa znajdzie zastosowanie do rozstrzygnięcia stanu faktycznego w niniejszej sprawie;

6) art. 2 Konstytucji RP polegające na zastosowaniu art. 13b, art. 15c i art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, które są sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego i zasadami ochrony praw nabytych, sprawiedliwości społecznej, zaufania obywatela do państwa i tworzonych przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz, w szczególności przez przyjęcie, że rentę inwalidzką zmniejsza się o 10% podstawy wymiaru za każdy rok służby w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b i że renta inwalidzka osoby pełniącej służbę w instytucjach i formacjach wymienionych w art. 13b tej ustawy nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej renty wypłaconej przez ZUS z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;

7) art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, przez arbitralne obniżenie renty inwalidzkiej, co stanowi nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie przysługującego skarżącemu prawa do zabezpieczenia społecznego z uwagi na jego stan zdrowia oraz uprzednią niezdolność do pracy powstałą w wyniku służby;

8) art. 30 oraz art. 47 Konstytucji RP w związku z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przez naruszenie godności skarżącego, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa do poszanowania życia rodzinnego, przez przyjęcie, że służba w spornym okresie stanowiła „służbę na rzecz totalitarnego państwa”, a tym samym arbitralne przypisanie mu - w akcie prawnym rangi ustawy - winy za działania związane z naruszeniami praw człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej PRL oraz niektórzy funkcjonariusze organów bezpieczeństwa PRL;

9) art. 32 ust. 1 w związku z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przez nieuzasadnione, dyskryminujące różnicowanie uprawnień skarżącego o charakterze majątkowym wynikających z zarzucanej mu służby na rzecz państwa totalitarnego i obniżenie świadczenia

rentowego należnego mu z tytułu tej służby - a dokładnie niezdolności do służby, w stosunku do osób, które nie pełniły służby w okresie PRL, w sposób naruszający zasadę równości wobec prawa;

10) art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, polegające na zastosowaniu wobec skarżącego represji bez wykazania odpowiedzialności indywidualnej;

11) art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, przez arbitralne naruszenie osobistych praw majątkowych skarżącego i prawa do poszanowania mienia, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, na skutek nieproporcjonalnego naruszenia prawa do zabezpieczenia społecznego, co stanowi przejaw nieuzasadnionej represji ekonomicznej;

12) art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, przez błędne przyjęcie, że pojęcie „służby na rzecz totalitarnego” państwa należy analizować w oparciu o jednostkę organizacyjną, w której dana osoba pełniła służbę i o zadania wchodzące w zakres kompetencji określonej jednostki organizacyjnej, w której były funkcjonariusz pełnił służbę, a nie w oparciu o zadania, które skarżący wykonywał podczas, gdy w uchwale Sąd Najwyższy wskazał, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w tym przepisie powinno być oceniane „na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka”;

13) art. 13b w związku z art. 22a ustawy zaopatrzeniowej, przez błędne przyjęcie, że przepisy te powinny znaleźć zastosowanie do ustalenia wysokości renty skarżącego się w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny powinien ustalić ją z pominięciem tych przepisów.

W ocenie skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, „jakim pozostaje kwestia możliwości obniżenia renty inwalidzkiej dla współpracowników państwa totalitarnego w czasie obowiązywania poprzedniego ustroju i tym samym ustalenia na czym miałyby polegać *służba na rzecz totalitarnego Państwa*, o której mowa w art. 13b ustawy” zaopatrzeniowej oraz

„skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Ponadto w judykaturze występuje również aktualnie rozbieżność w zakresie linii orzeczniczej w tożsamych sprawach, co dodatkowo wskazuje za zasadnością skierowania niniejszej skargi kasacyjnej, a następnie jej przyjęcia do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, celem wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w tym przedmiocie.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej organ rentowy oparł na przesłankach występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) i oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest

rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307, z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467 czy z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). W konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14, LEX nr 1652383; z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, LEX nr 1661934).

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że przedstawione przez skarżącego kwestie nie spełniają wskazanych wyżej kryteriów istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się wykładnią art. 13b ustawy zaopatrzeniowej oraz zawartego w nim pojęcia „służby na rzecz totalitarnego państwa”. W powoływanej przez skarżącego uchwale składu siedmiu sędziów III UZP 1/20 Sąd Najwyższy wskazał, że pojęcie „służby na rzecz totalitarnego państwa” *sensu*

stricto „powinno objąć lata 1944-1956 i wiązać się wyłącznie z miejscem pełnienia służby, o ile oczywiście nie zostaną wykazane przez zainteresowanego przesłanki z art. 15c ust. 5 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 342) lub w informacji o przebiegu służby, wskazane zostaną okoliczności z art. 13a ust. 4 pkt 3 tej ustawy. Pojęcie *sensu largo* obejmie zaś okres wskazany w art. 13b, czyli łączy w sobie cechy okresu totalitarnego i posttotalitarnego (autorytarnego) oraz pierwszego okresu po transformacji, to jest od utworzenia rządu T. M. W tym ujęciu zakres podmiotowy ustawy jest szeroki, gdyż odnosi się przede wszystkim do funkcjonariuszy, którzy pozytywnie zostali zweryfikowani 30 lat temu i dziś są beneficjentami systemu emerytalnego. Tak interpretowane pojęcie zostanie ukierunkowane na funkcje, jakie pełnił i zadania, jakie podczas służby wykonywał funkcjonariusz. Skoro punktem krytycznym jest dzień 31 lipca 1990 r. (rozwiązanie SB i utworzenie UOP), to im bliżej tej daty tym mniej było w państwie elementów totalitarnych. Dekompozycja reżimu komunistycznego w Polsce miała postępujący charakter. W latach 80. w ustroju i w prawie pojawiają się elementy i instytucje świadczące o jego stopniowej demokratyzacji. (...) Przy takim założeniu nie można z góry zakładać, że każda osoba pełniąca służbę działała na rzecz totalitarnego państwa, gdyż funkcje rozkładały się także na obszary bezpieczeństwa państwa, które są istotne w każdym jego modelu. W tym ostatnim wypadku chodzi o służbę w policji kryminalnej, niezależnie od tego komu była ona podporządkowana, ochronę granic, tak by uproszczone interpretacje nie godziły w sposób automatyczny w osoby, które prawidłowo i legalnie wykonywały swoje obowiązki służbowe po 1990 r.” W wyroku z dnia 18 kwietnia 2023 r., I USKP 40/22 (OSNP 2023 nr 11, poz. 126), Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że określenie formacji/instytucji (z uwzględnieniem jednostek wymienionych w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej) ma istotne znaczenie z uwagi na to, że zakres i przedmiot ich działalności może *prima facie* potwierdzać, że były one bezpośrednio ukierunkowane na realizowanie charakterystycznych dla ustroju totalitarnego zadań i funkcji i takie zadania wykonywali wszyscy - bez wyjątku - funkcjonariusze służący w danej jednostce organizacyjnej, stanowiący jej strukturę, bez której niemożliwe

byłoby wykonywanie przypisanych tej jednostce zadań. Skoro art.13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej łączy służbę na rzecz totalitarnego państwa z samym podjęciem służby w instytucjach i formacjach w tym przepisie wymienionych, to można przyjąć, że istnieje domniemanie faktyczne (wynikające z informacji o przebiegu służby potwierdzającej służbę w tych jednostkach), że służba w nich była służbą na rzecz totalitarnego państwa. Domniemanie to może być obalone przez odwołującego się w procesie cywilnym. Niezależnie od powyższego warto podkreślić, że pojęcie użyte art. 13b ustawy zaopatrzeniowej stanowi w istocie klauzulę generalną, która ma zastosowanie do różnych sytuacji. Taka norma (klauzula generalna) nie uprawnia do stawiania jednej wiążącej wykładni. Ocena należy więc przede wszystkim do sądów powszechnych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2011 r., I UK 367/10, LEX nr 811830 oraz z dnia 12 maja 2020 r., I UK 162/19, LEX nr 3188137), co uwypuklił Sąd Najwyższy także w tezie cytowanej uchwały III UZP 1/20, uznając, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” z art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności. Stąd nie może być ono wyłożone jednorazowo i uniwersalnie (zob. też wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 marca 2024 r., I USKP 98/23, niepubl; z dnia 13 lutego 2024 r., I USKP 110/23, LEX nr 3670464; z dnia 6 lutego 2024 r., I USKP 114/23, LEX nr 3668529; z dnia 16 stycznia 2024 r., I USKP 63/23, LEX nr 3656105; z dnia 9 stycznia 2024 r., III USKP 102/23, LEX nr 3652059; z dnia 30 listopada 2023 r., III USKP 65/23, LEX nr 3635453 i III USKP 79/23, LEX nr 3689950; z dnia 12 października 2023 r., III USKP 48/23, LEX nr 3614535; z dnia 24 maja 2023 r., II USKP 40/23, LEX nr 3568174; z dnia 16 marca 2023 r., II USKP 120/22, LEX nr 350673).

Niezależnie od powyższego podkreślić należy, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny przytoczył liczne dokumenty z akt osobowych skarżącego, a następnie z ich treści odkodował zakres i sposób wykonywania przez niego czynności służbowych. To właśnie ocena tych czynności legła u podstaw zakwalifikowania jego służby do „służby na rzecz totalitarnego państwa” w rozumieniu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Sąd Apelacyjny

postąpił zatem w zgodzie z wykładnią tego przepisu dokonaną przez Sąd Najwyższy w uchwale III UZP 1/20, jako że odniósł użyte w nim kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” do wszystkich okoliczności sprawy, w tym także indywidualnych czynów skarżącego, weryfikując je pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności.

Z kolei odwołanie się do przesłanki oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4 poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 10 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860).

Oceniany w tym kontekście wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. We wniosku tym skarżący nie odwołuje się bowiem do żadnego konkretnego przepisu, ograniczając się jedynie

do twierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Dopiero z dalszej treści samej skargi można się jedynie domyślać, że być może chodzi art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest natomiast stanowisko, według którego dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka oczywistej zasadności skargi, skarżący powinien był wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120), zaś skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu pozostałych elementów kreatywnych skargi ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). Odnosi się to również do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna ma na uwadze indywidulany interes skarżącego w przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania. O ile zasadne podstawy kasacyjne (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) mogą prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, to w przypadku podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. znaczenie ma dopiero oczywista zasadność skargi, czyli samodzielne (odrębne od podstaw kasacyjnych) wskazanie i wykazanie we wniosku naruszenia przepisów, które bez wątpliwości prowadzi do stwierdzenia, że objęty skargą wyrok, jest oczywiście wadliwy i dlatego skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2020 r., I UK 250/19, LEX nr 3029692).

Ponadto Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że równoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) co do zasady wyklucza możliwość twierdzenia o oczywistej zasadności skargi. Albo jest tak, że w sprawie są istotne wątpliwości prawne, wobec czego jej rozstrzygnięcie nie jest oczywiste, albo nie ma żadnych wątpliwości tego rodzaju, a występują rażące uchybienia wytknięte w skardze, świadczące o jej oczywistej zasadności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2017 r., II UK 170/16,

LEX nr 2310113 oraz postanowienia z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, LEX nr 1430990; z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 343/13, LEX nr 1523355).

Zważywszy, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

[ms]